

ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਦੁਖਾਂਤ?

ਬਾਈਬਲ ਪਾਠ# 39

VII. ਯਿਸੂ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦਾ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤਾ (ਚੱਲਦਾ)।

ਗ. ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ: ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਦਿਨ (ਚੱਲਦਾ)।

8. ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਮੌਤ: ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ (ਮੱਤੀ 27:3-10; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:18, 19)।

9. ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ: ਸਲੀਬੀ ਮੌਤ

ਉ. ਸਲੀਬ ਦਾ ਸਫ਼ਰ (ਮੱਤੀ 27:31ਅ-34; ਮਰਕੁਸ 15:20ਅ-22;

ਲੂਕਾ 23:26-33; ਯੂਹੰਨਾ 19:17)।

ਅ. ਸਲੀਬ ਤੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ (ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ) (ਮੱਤੀ 27:35, 37-39; ਮਰਕੁਸ

15:23-29; ਲੂਕਾ 23:33, 38; ਯੂਹੰਨਾ 19:18-22)।

ਜਾਣ ਪਛਾਣ

ਰਸੂਲ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕੰਮ "... ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਦੀਆਂ ਓਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾ ਸਮਾਉਂਦੀਆਂ" (ਯੂਹੰਨਾ 21:25)। ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਭਾਵ ਸਲੀਬੀ ਮੌਤ ਤੇ ਹੀ ਐਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖ, ਸਰਮਨ ਅਤੇ ਗੀਤ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਵੱਲ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿਚ ਸੀ, ਸਲੀਬ ਦਾ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 1:21; ਲੂਕਾ 1:31; 2:30, 35¹)। ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 16:21; 17:22, 23; ਲੂਕਾ 18:31-33)। ਅਸਲ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ, "ਉਹ ਨੇ ਯਹੂਸਲਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਮੁਹਾਣਾ ਪੱਕੀ ਤੌਰ ਨਾਲ ਮੋੜਿਆ" (ਲੂਕਾ 9:51; NIV), ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਰੇਗਾ। ਗਲਗਥਾ ਵਿਚ ਮਸੀਹ ਦੇ ਛੇ ਘੰਟੇ (ਮਰਕੁਸ 15:25, 33, 34, 37) ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦਾ ਚਰਮ ਸਨ।²

ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਠ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕਿਤੇ, ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਵਾਇਆ ਸੀ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਪਾਠ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਲੀਬ ਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗਾ। ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਠ ਹੋਵੇਗਾ।³

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ, ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਈ ਫ਼ਰਕਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਯਹੂਦਾ ਫਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਮਰਿਆ; ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ

ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ। ਯਹੂਦਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ, ਜਦਕਿ ਯਿਸੂ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ। ਯਹੂਦਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਦਕਿ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਰਾਹੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਮੌਤ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਇਕ ਫ਼ਤਹਿ/ਯਹੂਦਾ ਇਕ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪੀ ਆਤਮਘਾਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਰਿਆ, ਪਰ ਯਿਸੂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਿਹਕਲੰਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਬਣਾਉਣ ਤੇ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇਗਾ: ‘‘ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਤ ਫ਼ਤਹਿ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੁਖਾਂਤ?’’

ਦੁਖਾਂਤ

(ਮੱਤੀ 27:3-10; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:18, 19)

ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਖ਼ੁਦਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੀਏ। ਮੱਤੀ 27 ਵਿਚ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ‘‘... ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ’’ ਵੱਲੋਂ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ‘‘ਪਿਲਾਤੁਸ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੌਂਪ’’ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਆਇਤਾਂ 1, 2) ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਜਦੋਂ ਯਹੂਦਾ ‘‘ਤੀਹ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆਇਆ’’ ਤਾਂ ਵੀ ਪਿਲਾਤੁਸ ਦੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ‘‘ਹੈਕਲ ਵਿਚ’’ ਸੀ (ਆਇਤਾਂ 3, 5)। ਸ਼ਾਇਦ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਲਈ ਮੌਤ ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਤੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਤਕ,⁴ ਪਰਧਾਨ ਯਾਜਕ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਯਹੂਦਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ।⁵

ਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਿਤੇ, ‘‘ਜਦ ... ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਛਤਾਇਆ’’ (ਆਇਤ 3ਅ)। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕਿ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ (ਆਇਤ 4), ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਹ ਸਿੱਕੇ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।⁶ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਯਿਸੂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਯਹੂਦਾ ਦਾ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ, ਪਰ ਜਾਗ ਉੱਠਿਆ।

ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਲੱਭ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਫੜਵਾਉਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮਿਲਿਆ ਧਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ (ਆਇਤ 3), ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।⁷ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਮੈਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਜੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਫੜਵਾ ਦਿੱਤਾ’’ (ਆਇਤ 4ਓ)। ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ? ਤੂੰ ਹੀ ਜਾਣ’’ (ਆਇਤ 4)। ਵਿਦਰੋਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲੋਕ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਠੁਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬੇਦਰਦ, ਪੱਥਰ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ, ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਉਹ ਰੁਪਏ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ‘‘ਚਲਿਆ ਗਿਆ’’ (ਆਇਤ 5), ਪਰ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਯਹੂਦੀ ਯਾਜਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਯਹੂਦਾ ਨੂੰ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦੱਖਣ ਵੱਲ, ਪਸਾਹ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਦੱਖਣੀ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਇਕ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।⁸ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੇ ‘‘ਆਪੇ ਫਾਹਾ ਲੈ

ਲਿਆ’ (ਆਇਤ 5)।

ਯਹੂਦਾ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਹ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਲਹੂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ’ (ਆਇਤ 6)। ਇਸ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਿਯਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਮੁਖਤਾ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਰ ਅਜਿਬ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ... ਇਸ ਨੂੰ ਲਹੂ ਦੇ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਖਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇ! ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਜੀਬ ਸੀ। ਜੇ ਯਹੂਦਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਧਨ ਸਚਮੁਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਫੜਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਆਂ ਦਾ ਧਨ ਹੁੰਦਾ, ਲਹੂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ।⁹

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ‘ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਖੇਤ’ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ (ਆਇਤ 7)। ‘ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਖੇਤ’ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੁਮਿਆਰ ਮਿੱਟੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।¹⁰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਖੇਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾਵ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਸ ਖੇਤ ਨੂੰ ‘ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇ ਦੱਬਣ ਲਈ ਮੁੱਲ ਲਿਆ’ (ਆਇਤ 7)।¹¹ ‘ਪਰਦੇਸੀਆਂ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਯਹੂਸਲਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਗੈਰ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀ ਕਬਰਸਤਾਨਾਂ ਵਿਚ ਦਫਨਾਉਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਮੱਤੀ ਨੇ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋੜੀ: ‘ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਖੇਤ ਅੱਜ ਤੀਕਰ ਲਹੂ ਦਾ ਖੇਤ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ’ (ਆਇਤ 8)। ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਖੇਤ ਨੂੰ ‘ਲਹੂ ਦਾ ਖੇਤ’ ਕਿਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਲਹੂ ਦੇ ਮੁੱਖ’ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਆਇਤ 6)। ‘ਅੱਜ ਤੀਕਰ’ ਵਾਕ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਤੀ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਸੀ (ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਸਾਲ)।¹²

ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਮੁਤਾਬਿਕ¹³ ਮੱਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਨਬੂਵਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ:

ਤਦ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਨਬੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੀਹ ਰੁਪਏ ਲਏ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜਿਹ ਦਾ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਵੰਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਮੁੱਲ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ (ਆਇਤਾਂ 9, 10)।

9 ਅਤੇ 10 ਆਇਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ (ਜ਼ਕਰਯਾਹ 11: 12, 13)। ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਨਿਯਮਤਤਾ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਣ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੇ ਕਹੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੋਣ।¹⁴ ਸ਼ਾਇਦ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਬਾਰੇ (ਯਿਰਮਿਯਾਹ 18: 1-6;

19: 1-13) ਅਤੇ ਖੇਤ ਮੁੱਲ ਲੈਣ (ਯਿਰਮਿਯਾਹ 32:9)। ਬਾਰੇ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ।¹⁵

ਮੱਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਹੀ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਇੱਕੋ ਵਿਰਤਾਂਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੂਕਾ ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਥਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ:

... ਯਹੂਦਾ ... ਜਿਹੜਾ ਯਿਸੂ ਦੇ ਫੜਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਗੂ ਹੋਇਆ ਅਗੇਤਰੀ ਆਖੀ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਅਰ ਉਹ ਨੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਸੋ ਉਹ ਨੇ ਕੁਧਰਮ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾਲ ਇਕ ਖੇਤ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਅਰ ਮੂੰਧੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦਾ ਢਿੱਡ ਪਾਟ ਗਿਆ ਅਰ ਉਹ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਨਿੱਕਲ ਪਈਆਂ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਐਥੋਂ ਤੀਕੁ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਖਿਆ ਵਿਚ ਉਸ ਖੇਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ‘ਅਕਲਦਮਾ’ ਅਰਥਾਤ ‘ਲਹੂ ਦਾ ਖੇਤ’ ਪੈ ਗਿਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 16-19)।

ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਉਹੋ ਗੱਲ ਫੜੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੋ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ: (1) ਮੱਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਜਕਾਂ ਨੇ ਖੇਤ ਮੁੱਲ ਲਿਆ (ਮੱਤੀ 27:7), ਜਦਕਿ ਲੂਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 18)। (2) ਮੱਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਫਾਹ ਲਿਆ (ਮੱਤੀ 27:5), ਜਦਕਿ ਲੂਕਾ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ‘ਮੂੰਧੇ ਮੂੰਹ’ ਡਿੱਗ ਕੇ ਮਰਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 18)। (3) ਮੱਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਲਹੂ ਦਾ ਖੇਤ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਮੱਤੀ 27:6, 8), ਜਦਕਿ ਲੂਕਾ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਵਿਚ ਯਹੂਦਾ ਦਾ ਲਹੂ ਖਿੱਲਰਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਿਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1: 18, 19)। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ:

- ਯਾਜਕਾਂ ਨੇ ਖੇਤ ਯਹੂਦਾ ਦੇ ਰੁਪਇਆਂ ਨਾਲ ਖਰੀਦਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਉਹ ਖਰੀਦ ਉਸ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਖੇਤ ਵੀ ਉਸੇ ਦਾ ਸੀ।
- ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਇਕ ਰੁੱਖ ਤੇ ਫਾਹ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਸ਼ੁਧਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੁਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ (ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪਰਬ ਦੇ ਦੌਰਾਨ)। ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉੱਥੇ ਪਈ ਰਹੀ ਅਤੇ ਗਲ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਡਿਗ ਕੇ ਫਟ ਗਈ।¹⁶
- ਉਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ‘ਲਹੂ ਦਾ ਖੇਤ’ ਕਹਿਣ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਣ ਸਨ। ਇਕ ਕਾਰਣ ਮੱਤੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਲੂਕਾ ਨੇ।

ਦੋਹਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ‘... ਹਾਇ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਉੱਤੇ ਜਿਹ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਫੜਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ! ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਲਈ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਉਹ ਨਿੱਜ ਜੰਮਦਾ’ (ਮੱਤੀ 26:24)। ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਇਕ ਦੁਆ ਵਿਚ, ਮਸੀਹ ਨੇ ਯਹੂਦਾ ਨੂੰ ‘ਨਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ’ ਕਿਹਾ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 17: 12)। ਅਰਥਾਤ ਜਿਹੜਾ ‘ਨਾਸ ਦੇ ਲਈ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ’ ਸੀ (ਇਹ ਆਈ ਵੀ)। ਪਤਰਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ

ਰਸੂਲਪੁਣੇ ਦੇ ਉਸ ਪਦ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ‘‘ਜਿਸ ਨੂੰ ਯਹੂਦਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ’’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:25)। ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।¹⁷ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੌਕੇ ਗਵਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਬਾਗ਼ੀ ਦੀ ਮੌਤ ਮਰ ਗਿਆ।

ਜੇ ਯਹੂਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਦਾ? ਜੇ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ? ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ¹⁸ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਪਤਰਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੱਤੀ 27:3 ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਪਛਤਾਇਆ’’ ਵਿਚ ਸੁਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ‘‘... ਯਹੂਦਾ ... ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਛਤਾਇਆ ...।’’

KJV ਅਤੇ RSV ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ‘‘ਤੌਬਾ ਕੀਤੀ,’’ ਪਰ ਯੂਨਾਨੀ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ‘‘ਤੌਬਾ ਕੀਤੀ’’ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘‘ਤੌਬਾ ਕਰਨ’’ ਲਈ ਸ਼ਬਦ *metanoeo* ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਬਦਲਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।¹⁹ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੇ, ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਨ ਦੀ ਖਾਸ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੱਤੀ 27:3 ਵਿਚ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ *metamelomai* ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।²⁰ ਪਰ ਤੌਬਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ।²¹ NASB ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ’’ ਹੈ। ਮੈਕੋਰਡ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ, ‘‘ਪਛਤਾਵੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ’’ ਹੈ।²² NCV ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸੀ’’ ਹੈ। AB ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

ਉਸ ਦੇ ਫੜਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ [ਯਿਸੂ] ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ [ਯਹੂਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨ; ਅਤੇ] ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ [ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਸੁਆਰਥੀ ਭੈ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਵੱਧ], ਉਹ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਤੀਹ ਸਿੱਕੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਇਆ ...।²³

ਯਹੂਦਾ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾੜਿਕ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਛਤਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਤੌਬਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਠੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾੜਿਕ ਮਨ ਨੇ ਉਸ ਦੁਵਿਧਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਤ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ।²⁴ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਅਰਥ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦਾਈ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਫ਼ਤਹਿ (ਮੱਤੀ 27:31-35, 37-39);

ਮਰਕੁਸ 15:20-29; ਲੂਕਾ 23:26-33, 38; ਯੂਹੰਨਾ 19:17-22)

ਹੁਣ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਓ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਵਰਣਨ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ: ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 19:23; ਮੱਤੀ 27:54), ਇਕ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ (ਮੱਤੀ 27:37), ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।²⁵ ਸਵੇਰ 9:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਪਹਿਲਾਂ²⁶ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਲੂਸ

ਉਤਰ ਵੱਲ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।²⁷

ਜਲੂਸ

ਇੰਚਾਰਜ ਸੂਬੇਦਾਰ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 27:54) ਨੇ ਇਹ ਸਮੂਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦੋਸੀ ਸਨ: ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਦੋ ਸਧਾਰਣ ਅਪਰਾਧੀ (ਲੂਕਾ 23:32)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੱਛੇ ਦਰਦਨਾਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆ ਗਏ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਹੋ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ (ਲੂਕਾ 23:27)।

ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਯਿਸੂ ਦੇ ‘ਆਪਣੀ ਸਲੀਬ ਚੁੱਕਣ’ ਨਾਲ ਹੋਈ (ਯੂਹੰਨਾ 19:17)। ‘ਪੂਰੀ ਸਲੀਬ ਦਾ ਭਾਰ 136 ਕਿੱਲੋਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ‘‘34 ਤੋਂ 57 ਕਿੱਲੋਗ੍ਰਾਮ’’ ਭਾਰੀ ‘‘ਇਕ ਹੀ ਅਰਗਲਾ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ’’ ਹੋਵੇਗਾ।²⁸ ਯਿਸੂ ਪੂਰੇ ਰਸਤੇ ਇੰਨਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਭਰ ਜਾਗਣ, ਲਗਾਤਾਰ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਰੋਮੀ ਕੋਰੜੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਜਵਾਬ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ।²⁹ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਲੱਭਣਾ ਪਿਆ: ‘‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਅਤੇ ਰੂਫ਼ਸ ਦੇ ਪਿਓ ਸ਼ਮਊਨ ਨਾਮੇ ਇਕ ਕੁਰੇਨੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਵਿਗਾਰੇ ਫੜਿਆ। ਭਈ ਉਹ ਦੀ ਸਲੀਬ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਚੱਲੇ’’ (ਮਰਕੁਸ 15:21)।

ਕੁਰੇਨੇ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ (ਹੁਣ ਲੀਬੀਆ) ਦੇ ਕੁਰੇਨੇਕਾ ਜਿਲੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਕੁਰੇਨੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਨਾਗੋਗ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 6:9)। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਨ ਸਮੇਂ ਸ਼ਮਊਨ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਸਵੇਰ ਦੀ ਦੁਆ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।³⁰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਕਿ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਸ਼ਮਊਨ ਦੇ ਦੋ ਬੇਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਛ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲੈਣਗੇ। ਰੂਫ਼ਸ ਰੋਮੀਆਂ 16:13 ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਰੂਫ਼ਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਰੇਨੀ ਯਹੂਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬਦਲੇ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:10, 37, 41)। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਰੇਨੀ ਮਸੀਹੀਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਫੈਲਾਈ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:20)।

ਉਸ ਸ਼ਤੀਰ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸ਼ਮਊਨ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲੂਸ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ (ਲੂਕਾ 23:26)।³¹ ਪਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਆਏ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਭੀੜ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਏ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕ ਥਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੇਠ ਲੋਕ ਰੁਕੇ, ਤਾਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਭੀੜ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾ ਜੁਟਾਈ:

ਹੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੀਓ ਧੀਓ, ³² ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਰੋਵੇ ਪਰ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਖੋ ਓਹ ਦਿਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਖਣਗੇ ਭਈ ਧੰਨ ਹਨ ਬਾਬਾਂ ਅਤੇ ਓਹ ਕੁੱਖਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਣਿਆ ਅਤੇ ਓਹ ਦੁੱਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਚੁੱਘਾਇਆ। ਤਦ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਓ! ਅਤੇ ਟਿੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭਈ ਸਾਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲਓ! ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂ ਹਰੇ ਕੁੱਖ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੁੱਕੇ ਨਾਲ ਕੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ (ਲੂਕਾ 23:28-31)।

ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਘੇਰੇ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਸੀ (66-70 ਈਸਵੀ)। ਉਹ

ਤਬਾਹਕੁਨ ਘਟਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਣੀ ਸੀ।³³ ਆਇਤ 30 ਹੋਸ਼ਿਆ 10:8 ਵਿੱਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਨਿਰਾਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈ।

ਮਸੀਹ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਆਖ਼ੀਰ ਵਾਕ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਯਹੂਦੀ ‘ਹਰੇ ਰੁੱਖ’ (ਯਿਸੂ) ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਸੁੱਕੇ [ਰੁੱਖ]’ (ਯਹੂਸਲਮ) ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ: ਜੇ ਰੋਮੀਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਰੋਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਿਚ ਏਕਸੂਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਹੂਸਲਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਿਆਨਕ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਸੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ 60ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ)। ਮਸੀਹ ਦਾ ਰੂਪਕ ਇਸ ਤੱਥ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਹਰੇ ਰੁੱਖ ਜੀਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੁੱਕੇ ਰੁੱਖ ਮੁਰਦਾ। ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਤਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਯਹੂਸਲਮ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਰਦਾ ਸੀ।³⁴

ਮੰਜ਼ਿਲ

ਭੀੜ ਭਰੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਲੂਸ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੇਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਸਲੀਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਠਹਿਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇਕ ਥਾਂ ਸੀ: ‘ਜੋ ਖੋਪਰੀ ਦਾ ਥਾਂ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ³⁵ ਅਤੇ ਇਬਰਾਨੀ ਵਿਚ ਗਲਗਥਾ’ (ਯੂਹੰਨਾ 19: 17; ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 27:33; ਮਰਕੁਸ 15:22; ਲੂਕਾ 23:33)। ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਕਲਵਰੀ’ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 23:33; KJV)।³⁶

ਗਲਗਥਾ ‘ਫਾਟਕ ਦੇ ਬਾਹਰ’ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 13:12) ‘ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ’ (ਯੂਹੰਨਾ 19:20) ਸੀ, ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਵਾਜਾਈ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 27:39; ਮਰਕੁਸ 15:29)। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰਪਨਾਹ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ, ਉੱਤਰ ਤੇ ਯਹੂਸਲਮ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਰਾਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਉਚਿਆਈ ਤੇ ਬਣਿਆ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਥਾਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਮੀਆਂ ਨੇ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪੱਕੇ ਸਿੱਧੇ ਪੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਜੋ ਅਗਲੇ ਮੁਜਰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।³⁷

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ, ਗਲਗਥਾ ਲਈ ਦੋ ਥਾਂ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਵਾਇਤੀ ਥਾਂ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ‘ਦ ਚਰਚ ਆਫ਼ ਦ ਹੌਲੀ ਸਪਲਕਰ’ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਚਾਰਲਸ ਗੋਰਡਨ ਨੇ ਦੰਮਿਸਕ ਦੇ ਫਾਟਕ ਤੋਂ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ‘ਗੋਰਡਨ’ਜ਼ ਕਲਵਰੀ’³⁸ (ਜਾਂ ‘ਦ ਗ੍ਰੀਨ ਹਿਲ’) ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਕ ਬਦਲਵਾਂ ਥਾਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।³⁹ ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਖੋਪੜੀ ਦੀ ਥਾਂ’ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਰਡਨ’ਜ਼ ਕਲਵਰੀ ਵਿਚ ਖੋਪਰੀ ਵਰਗੀ ਇਕ ਚੱਟਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਥਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੱਤ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਣਾ

ਅਖ਼ੀਰ ਜੱਲੂਸ: ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਬਸਤਰ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ,⁴⁰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਈ ਹੋਈ ਦਾਖਰਸ ਪੀਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ (ਮੱਤੀ 27:34; ਮਰਕੁਸ 15:23)।⁴¹ ਇਹ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਚੱਖ ਕੇ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

(ਮੱਤੀ 27:34)। ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਦਵਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 18:11)।

ਫਿਰ ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ... ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁਰਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ... ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ’ (ਲੂਕਾ 23:33)। ਆਰੰਭਕ ਪਾਠਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਣਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੈ ਸਲੀਬ ਦੇ ਟੇਢੇ ਸ਼ਤੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਠੋਰ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਤੀਰਾਂ ਤੇ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ⁴² ਹੱਥ ਖਿੱਚਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦਾ ਲੰਮਾ ਕਿਲ ਠੋਕਦੇ ਹੋਏ ਫੜ ਕੇ ਰੱਖਦਾ।⁴³ ਕੁਝ ਹੀ ਕੁਸ਼ਲ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਹੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮੇਖ ਲੱਕੜੀ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੰਦਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ। ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਕਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਠੋਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਤੀਰ ਅਤੇ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸਲੀਬ ਦੇ ਸ਼ਤੀਰ ਸਿੱਧੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਟੇਢੇ ਸ਼ਤੀਰ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੇ ਗੋਡੇ ਝੁਕਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ (ਜਾਂ ਗਿੱਟਿਆਂ) ਵਿਚ ਮੇਖ ਸ਼ਤੀਰ ਵਿਚ ਠੋਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 24:39, 40)।⁴⁴

ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਲੀਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅੱਖਰ ‘T’ ਵਰਗਾ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਟਾਊ ਸਲੀਬ ਅਤੇ † ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਤੀਨੀ ਸਲੀਬ ਸੀ।⁴⁵ ਟਾਊ ਸਲੀਬ ਹੋਣ ਤੇ ਟੇਢੇ ਸ਼ਤੀਰ ਸਿੱਧੇ ਡੰਡੇ ਦੇ ਉਪਰ ਕਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲਾਤੀਨੀ ਸਲੀਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਟੇਢੇ ਸ਼ਤੀਰ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਤੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ‘ਮਸੀਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰੋਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਟਾਊ ਸਲੀਬ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ,’ ਪਰ ‘ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਸਨ।’⁴⁶ ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਅਰੰਭਕ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਲਾਤੀਨੀ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ (ਮੱਤੀ 27:37; ਲੂਕਾ 23:38; ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 19:19) ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

‘ਉਹ [ਯਿਸੂ] ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਡਾਕੂ ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ, ਇਕ ਸੱਜੇ ਅਤੇ ਇਕ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ’ (ਮੱਤੀ 27:38; ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 15:27)। ਇਸ ਨਾਲ ਯਸਾਯਾਹ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮਸੀਹ ਨੇ ‘ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ’ ਜਾਣਾ ਸੀ (ਯਸਾਯਾਹ 53:12; ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 23:33; ਮਰਕੁਸ 15:28)। ਮੱਤੀ 27:38 ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਡਾਕੂ’ ਬਰੱਥਾਸ ਵਾਂਗ ਇਕ ਹੀ ਬਲਣੇ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੋਣ।⁴⁷ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸਲੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ‘[ਯਿਸੂ] ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ! ਅਰ ਬਰੱਥਾਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿਓ’ (ਲੂਕਾ 23:18) ਡੰਡ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਕੁਖਿਆਤ ਬਾਗੀ ਦੇ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਤਿੰਨਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲੀਬਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਾਦ ਨੇ ਇਕ ਆਖ਼ਰੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰੀ ਲਾਉਣਾ। ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੱਗੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 27:37; ਮਰਕੁਸ 15:26)। ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ‘ਇਹ ਯਿਸੂ ਨਾਸਰੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ’⁴⁸ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਏਹ ਸ਼ਬਦ ‘ਇਬਰਾਨੀ ਲਾਤੀਨੀ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ’ ਗਏ ਸਨ (ਯੂਹੰਨਾ 19:20)।

ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਲਾਤੀਨੀ ਰੋਮ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਉੱਥੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਸਾਰੀਆਂ

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰਾਨ ਯਾਜਕਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ।⁴⁹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘‘ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾ ਲਿਖੋ’’ ਪਰ ਇਹ ਕਿ ‘‘ਉਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ’’ (ਯੂਹੰਨਾ 19:21)। ਪਰ ਹਾਕਮ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ‘‘ਮੈਂ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਸੋ ਲਿਖਿਆ’’ (ਯੂਹੰਨਾ 19:22)। ਇਹ ਫ਼ਤਹਿ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 15:25)। ਤਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਮੀ ਸਲੀਬਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਲਗਥਾ ਵਿਚ ਇਧਰ ਉੱਪਰ ਖਿੰਡੇ ਰੋਮੀ ਸਿਪਾਹੀ, ਯਹੂਦੀ ਯਾਜਕ, ਅਸੰਗਤ ਭੀੜ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਚੇਲੇ ਸਨ (ਯੂਹੰਨਾ 19:25)। ਦਰਿਸ਼ ਯਿਸੂ ਦੇ ਛੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ।

ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਵਾਂਗੇ। ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਇਕ ਫ਼ਤਹਿ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਫ਼ਤਹਿ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਫ਼ਤਹਿ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ...

- ਯਿਸੂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਮਰਿਆ (ਲੂਕਾ 22:42)। ਕੋਈ ਵੀ ਜੋ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜੇਤੂ ਹੀ ਹੈ, (ਵੇਖੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 2:7⁵⁰)।
- ਯਿਸੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਮਰਿਆ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਵਾਲਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੁਣ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਹ ਫ਼ਤਹਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਫ਼ਤਹਿ ਮਿਲਦੀ ਹੈ (1 ਯੂਹੰਨਾ 5:4)।
- ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਵਿਚ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 2:14)।
- ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲੈ ਲਏ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਬਚਾਇਆ ਜਾਣ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ (ਯਸਾਯਾਹ 53:4-6; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15:3; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 5:21)!
- ਸਲੀਬ ਤੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 19:30)।

ਸਾਰ

ਮੈਂ ਕਈ ਜਨਾਜਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਜਨਾਜਿਆਂ ਤੇ ਵੈਸੇ ਵੀ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜੇਤੂ ਸਨ; ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਕੁਝ ਦੁਖਾਂਤ ਵੀ ਸਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਾਜਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਤ ਸੰਭਵਤਾ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਮੌਤ ਵਾਂਗ ਦੁਖਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਇਹ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਵਾਂਗ ਜੇਤੂ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ‘ਧਰਮੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ’ (ਗਿਣਤੀ 23:10) ਅਤੇ ‘ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਮੌਤ’ (ਹਿਜ਼ਕੀਏਲ 33:11) ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਇਹ ਤੈਅ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮੌਤ ਪਾਓਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਤ ਇਕ ਫ਼ਤਹਿ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਦੁਖਾਂਤ?

ਨੋਟਸ

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਭਾਗ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਾਠ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ

ਦੇ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਰਮਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ।

ਯਹੂਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ

ਇਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਯਹੂਦਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਅਧਿਐਨ ਹੈ। ਯਹੂਦਾ ਤੇ ਇਕ ਸਰਮਨ ‘‘ਮਸੀਹ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ’’ ਵਿਚ ਮਿਲੇਗਾ; ਪਰ ਜੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਯਹੂਦਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲਓ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰਮਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਬਦਲ ਯਹੂਦਾ ਦੇ ਧੌਖੇ ਅਤੇ ਪਤਰਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਵਿਚ ਪਛਤਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਿੰਨਤਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਤੌਬਾ ਤੇ ਪਾਠ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯਹੂਦਾ ਦੀ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ: ‘‘ਮੈਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ’’ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 27:4)। ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਮੈਂ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ।’’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਿਰਉਨ (ਕੁਚ 9:27; 10:16), ਬਿਲਾਅਮ (ਗਿਣਤੀ 22:34), ਆਕਾਨ (ਯਹੋਸ਼ੁਆ 7:20), ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਊਲ (1 ਸਮੂਏਲ 15:24, 30; 26:21), ਅਤੇ ਯਹੂਦਾ ਹਨ (ਮੱਤੀ 27:4)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਕੀ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਦਾਉਦ (2 ਸਮੂਏਲ 12:13; 24:10) ਅਤੇ ਉਜਾੜੂ ਪੁੱਤਰ (ਲੂਕਾ 15:21)। ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਓ ਕਿ ਬਾਅਦ ਦੇ ਇਕਰਾਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਆਏ ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ।

ਸਲੀਬ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ

ਇਕ ਵਾਧੂ ਸਰਮਨ ਲਈ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਆਮ ਸਰਮਨ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਲੀਬੀਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਐਨ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਲੀਬ ਤੇ ਸਰਮਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਜਵਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ‘‘ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ’’⁵¹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਹੀ ਸਿਖਾਇਆ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ *ਜੀਜ਼ਸ ਕ੍ਰਾਈਸਟ ਐਂਡ ਹਿਜ਼ ਕਰੁਸਿਫਾਈਡ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ* ਸੀ।⁵² ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 2:2 ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ: ‘‘ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਇਹ ਠਾਣ ਲਿਆ ਭਈ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਸਗੋਂ ਸਲੀਬ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਮਸੀਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਾਂ।’’ ਸਲੀਬ ਨੂੰ ਦੁਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਲੂਕਾ 23:26-56 ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਕਈ ਹਵਾਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ‘‘ਯਿਸੂ’’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘‘ਯਹੋਵਾਹ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ,’’ ਪਰ ਯਿਸੂ ਦਾ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 5:10)।²ਜੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਚਰਮ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ, ਮਿੰਟਾਂ ਜਾਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਉਹ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ

ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਜਾਂ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।³ ਜੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਤਾਲੀ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ।⁴ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਲਗ ਗਏ।⁵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗਲਗਥਾ ਵਿਚ ਸਨ (ਮੱਤੀ 27:41)। ਜੇ ਉਹ ਇਕ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲਈ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਤਲ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ।⁶ ਅਸੀਂ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸੁਝਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।⁷ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ 4 ਅਤੇ 5 ਆਇਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।⁸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ, ਯਹੂਦਾ ਨੇ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਫਾਹਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਇਸ ਪਾਠ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ)। ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਇਸ ਖੇਤ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਥਾਂ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹਿੰਨੋਮ ਦੀ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਸਿਰੇ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਢਲਾਣ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ‘‘ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਸ਼ਹਿਰ (ਯਿਸੂ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਰਾਹ ਵਾਲਾ)’’ ਨਕਸ਼ਾ ਵੇਖੋ।⁹ ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਐਂਡ ਡਿਲਿਪ ਵਾਈ. ਵੈਂਡਲਟਨ, *ਦ ਫ਼ੋਰਫੋਲਡ ਗੋਸਪਲ ਆਰ ਏ ਹਾਰਮਨੀ ਆਫ਼ ਦ ਫ਼ੋਰ ਗੋਸਪਲਜ਼* (ਸਿੰਸਿਨਾਟੀ: ਸਟੈਂਡਰਡ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1914), 721।¹⁰ ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘੁਮਿਆਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਇਕ ਖੇਤ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਖੇਤ’’ ਖੇਤ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਸਚਮੁਚ ਕਿਸੇ ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ।

¹¹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ, ‘‘ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਖੇਤ’’ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਵਾਰਿਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਬਰਿਸਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।¹² *ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ*, 1 ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ‘‘ਮੱਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਮਸੀਹ: ਰਾਜਾ)’’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ।¹³ *ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ*, 1 ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ‘‘ਮੱਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ (ਮਸੀਹ: ਰਾਜਾ)’’ ਪਾਠ ਵੇਖੋ।¹⁴ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਬਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੇ ਕਹੇ ਕੁਝ ਅਲਿਖਤ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੇ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਦੇ ਕਹੇ ਕੁਝ ਅਣਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੇ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।¹⁵ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਕਗਰਵੇ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਕਲਕਾਰ ਨੇ ‘‘ਜ਼ਕਰਯਾਹ’’ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ‘‘ਯਿਰਮਿਯਾਹ’’ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ (ਮੈਕਗਰਵੇ ਐਂਡ ਪੈਂਡਲਟਨ, 721-22)।¹⁶ ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੀਹ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।¹⁷ ਯਹੂਦੀ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਚੇਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।¹⁸ ਜੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਯਹੂਦਾ ਲਈ ‘‘ਹਾਇ’’ ਕਿਉਂ ਕਹੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਆਂ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਤੌਬਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਹ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਨੀਨਵਾਹ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ (ਯੂਨਾਹ 3:4) ਪਰ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੌਬਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ (ਯੂਨਾਹ 3:5-10)।¹⁹ ‘‘ਤੌਬਾ’’ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*metanoeo*) ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ‘‘ਬਾਅਦ’’ (*meta*) ਦੇ ਨਾਲ ‘‘ਵਿਚਾਰ’’ (*noema*) ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ‘‘ਬਾਅਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ’’ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਤੌਬਾ ‘‘ਮਨ ਦਾ ਬਦਲਣਾ’’ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 21:29; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 12:17) ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਦਲਣ ਦਾ

ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 26:20)। ਤੌਬਾ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ‘‘ਪਾਪ ਬਾਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ’’ ਭਾਵ ਆਮ ਅਰਥ ਵਿਚ ਪਾਪ ਕਰਨਾ ਛੱਡਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਖ਼ਾਸ ਪਾਪ ਕਰਨਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੌਬਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਯੋਗ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। (ਵੇਖੋ 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7: 10: ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ... ਉਦਾਸੀ’’ [‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸੋਗ’’; KJV] ‘‘ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੋਗ’’ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਾਪ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।) ²⁰ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਦੇ ਬਾਅਦ’’ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਉਪਸਰਗ ਦੇ ਨਾਲ ‘‘ਸੰਭਾਲਣਾ’’ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਘਟਨਾ ‘‘ਦੇ ਬਾਅਦ,’’ ‘‘ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨਾ’’ ਜਾਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

²¹2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7: 10 ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋਹਾਂ ‘‘ਉਦਾਸੀਆਂ’’ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ। ²²ਹਿਊਗੋ ਮੇਕੋਰਡ, *ਮੇਕੋਰਡ’ਜ਼ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਟ੍ਰਾਂਸਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਦ ਐਵਰਲਾਸਟਿੰਗ ਗੌਸਪਲ* (ਹਿੰਡਰਸਨ, ਟੈਨਿਸੀ: ਫਰੀਡ-ਹਾਰਡਮੈਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, 1988), 40. ²³ਐਂਪਲੀਫਾਈਡ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ *metamellomai* ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕਈ ਵਿਸਤਾਰ ਮੋਰਵਿਨ ਆਰ. ਵਿਨਸੈਂਟ ਅਤੇ ਰਿਚਰਡ ਸੀ. ਟ੍ਰੈਂਚ ਸਣੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਅਧਿਐਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ²⁴ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਬਦਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਰਹਿਮ ਦਿਲ ਖੁਦਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਭਾਵ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਓਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ²⁵ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਰਿਪੋਰਟ ਰੋਮ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ²⁶ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 9 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 15:25)। ²⁷ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗਲਗਥਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਥਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ, ਪਾਠ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਚਰਚਾ ਵੇਖੋ। ²⁸ਵਿਲੀਅਮ ਡੀ. ਐਡਵਰਡ, ਵੈਸਲੀ ਜੇ. ਗੋਬਲ ਐਂਡ ਫਲੋਇਡ ਈ. ਹੋਸਮਰ, ‘‘ਆਨ ਦ ਫਿਜ਼ਿਕਲ ਡੈਥ ਆਫ ਜੀਜ਼ਸ ਡ੍ਰਾਈਸਟ,’’ *ਜਰਨਲ ਆਫ ਦ ਅਮੈਰੀਕਨ ਮੈਡੀਕਲ ਐਸੋਸਿਏਸ਼ਨ* (21 ਮਾਰਚ 1986): 1459. ²⁹ਪੂਰੇ ਫਲਿਸਤੀਨ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣਾ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਨਿਰਬਲਤਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 1:14ਏ; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 4:15)। ³⁰ਰੋਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਪਾਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 5:41)।

³¹ਸਲੀਬ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਵਾਇਤੀ ਰਸਤਾ ਹੈ (ਡੋਲਰੋਸਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ), ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੋਮੀ ਸਿਪਾਹੀ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤਕ ਘੁਮਾ ਫਿਰਾ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਥਾਣੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਰੋਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਾਂਗ ਸੀ। ³²ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗਲੀਲ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਮਗਰ ਆਈਆਂ ਸਨ (ਮੱਤੀ 27:55)। ਬਲਕਿ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤਾਂ ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਚੇਲੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬੇਦੇਸ਼ਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਸਨ। ³³*ਨਿਯਮ* ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬਰਕਤ ਮਿਲੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਜ਼ਬੂਰ 127:3), ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ *ਅਪਵਾਦ* ਕਿਹਾ। ³⁴ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਉਦਾਹਰਣ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ: ਜੇ ਅੱਗ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਗਿੱਲੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਸੜ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸੁੱਕੀਆਂ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ³⁵‘‘ਖੋਪੜੀ’’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *cranion* ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਲੋਕ ਖੋਪੜੀ ਲਈ ‘‘ਕ੍ਰੈਨਿਉਮ’’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ³⁶‘‘ਕਲਵਰੀ’’ (ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਚੌਥੀ ਸਦੀ ਦੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਨੁਵਾਦ ਤੋਂ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬਾਈਬਲ KJV ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਆਧੁਨਿਕ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ

‘ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ’ ਕਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।³⁷ ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਖੰਭਾ (the stipes) ਸਿੱਧਾ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਟੇਢਾ ਸ਼ਤੀਰ (the patibulum) ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤਕ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ (ਐਡਵਰਡਜ਼, ਗੋਬਲ, ਐਂਡ ਹੋਸਮਰ, 1458–59)।³⁸ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਾਕ ‘ਕਲਵਰੀ ਪਹਾੜ’ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਈਬਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਗਲਗਥਾ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸ਼ਾਇਦ ਆਮ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਗੋਰਡਨਜ਼ ਕਲਵਰੀ ਤੇ ਹੋਈ ਸੀ।³⁹ ਗੋਰਡਨ ਵੱਲੋਂ ਰਵਾਇਤੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹੋ ਇਲਾਕਾ ਮਸੀਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰਪਨਾਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਜੌਨ ਮੈਕਰੇ, ਆਰਕਿਓਲੋਜੀ ਐਂਡ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1991), 206–17 ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।⁴⁰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਏ (ਮੱਤੀ 27:35)। ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਬੂਰ 22:18 ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਗਤੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਵੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

⁴¹ ਕਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੇਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੱਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੱਟਾ ਦਾਖਰਸ ਪਿੱਤ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਰੱ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਸ ਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੁਰੱ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜੋਤਸ਼ੀਆ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ (ਮੱਤੀ 2:11) ਅਤੇ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਯਿਸੂ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 19:39)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਯੋਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਰੱ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।⁴² ਵਚਨ ਵਿਚ ਇਕ ਜੱਲਾਦ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਲ ਠੋਕਣ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਕੰਮ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਮੇਖ ਦੀ ਟੋਪੀ ਕਿੱਲਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਗ ਪੈਣ ਨਾਲ ਮਾਸ ਨੂੰ ਚੀਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜੱਲਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 19:23)।⁴³ ਔਜੂਦ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਮੇਖਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਬਜਾਇ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਠੋਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ’ (ਐਡਵਰਡਜ਼, ਗੋਬਲ ਐਂਡ ਹੋਸਮਰ, 1459)। ਨਵਾਂ ਨੇਮ ਕਿੱਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ‘ਹੱਥਾਂ’ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 20:25, 27; ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 24:39, 40), ਪਰ ‘ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਦਾ ਸੀ’ (ਐਡਵਰਡਜ਼, ਗੋਬਲ ਐਂਡ ਹੋਸਮਰ, 1462)।⁴⁴ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਗੁਟਕਾ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਬਾਈਬਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ।⁴⁵ X ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਾਲੀ ਸਲੀਬ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਕਸ ਦੇ ਅਕਾਰ ਵਾਲੀ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਲੀਬ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ।⁴⁶ ਐਡਵਰਡਜ਼, ਗੋਬਲ ਐਂਡ ਹੋਸਮਰ, 1458. ⁴⁷ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ‘ਚੋਰ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੁੱਟਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ: *kleptes* ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ‘ਕਲੈਪਟੈਸੈਨਿਕ’ (ਚੋਰੀ ਦੀ ਆਦਤ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ) ਮਿਲਿਆ ਹੈ (ਡਬਲਯੂ. ਈ. ਵਾਈਨ, *ਦ ਐਕਸਪੈਂਡਡ ਵਾਈਨਜ਼ ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਟਰੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ਼ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ* ਵਰਡਜ਼, ਸੰਪਾਦਕ ਜੌਨ ਆਰ. ਕੋਹਲੇਨਬਰਗਰ III ਵਿਚ ਜੇਮਸ ਏ. ਸਵੈਂਸਨ [ਮਿਨਿਆਪੁਲਿਸ: ਬੈਥਨੀ ਹਾਊਸ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1984], 973)।⁴⁸ ਪੂਰੀ ਲਿਖਾਵਟ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਮੱਤੀ 27:37; ਮਰਕੁਸ 15:26; ਲੂਕਾ 23:38; ਯੂਹੰਨਾ 19:19)।⁴⁹ ਸਲੀਬ

ਤੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਹ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਲੀਬੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਪਿਲਾਤੁਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ⁵⁰ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 2:7 ਵਿਚ ‘‘ਜਿੱਤ ਪਾਏ’’ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਫਤਹਿ’’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕਿਰਿਆ ਰੂਪ ਹੈ।

⁵¹ਡੇਵਿਡ ਰੋਪਰ, ‘‘ਦ ਡੇ ਕ੍ਰਾਈਈਸਟ (ਅਗੇਨ)’’ ਐਂਡ ਅਦਰ ਅਰਲੀ ਸਰਮੰਜ਼ (ਡੱਲਾਸ: ਕ੍ਰਿਸਚਿਅਨ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., ਮਿਤੀ ਰਹਿਤ), 15-28. ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ⁵²ਡੇਵਿਡ ਰੋਪਰ, ਜੀਜ਼ਸ ਕ੍ਰਾਈਸਟ ਐਂਡ ਹਿਮ ਕਰੂਸੀਫਾਈਡ (ਅਰਵਡਾ, ਕੋਲੋਰਾਡੋ: ਕ੍ਰਿਸਚਿਅਨ ਕਮਿਊਨਿਕੇਸ਼ਨ, 1976).